

Observatoriul este de done ori în septimana, mercuria și sambătă.

Prețulu

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dudu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a în laintrulu monarchiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratice se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin asemnatiunile postei statulu, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariulu Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 7.

Sibiu, 21/2 Februaru 1878.

Anulu I.

Dunarea și Gurile sale.

I. Press'a periodica a diverselor partide a început se lătișca din nou faim'a, că între condițiile de pace ale Rusiei ar fi și luarea acelei parti a Basarabiei, care se restituise Romaniei în anul 1856 prin pacea de la Paris. Ce e dreptu, ocaziune la acésta faima au datu și unele diare mari rusesce din St. Petersburg, care de la Decembrie încóce pórta capulu fórte pe susu și pretindu câte în ceriu și pre pamentu. Dara totu rusii o știu, séu de nu știu, voru afla de siguru de la Europ'a întreg'a, că Basarabi'a romanésca semnifica Gurile Dunarei; éra Gurile Dunarei semnifica Dunarea întreaga, nu până la Orșiova, ci tocma până susu la Ulm în Germani'a de către Franči'a; éra Dunarea semnifica arteri'a de viétia a Europei; éra atentatul de a lega acea arteria și a opri cerculatiunea în trens'a, semnifica conflagratiune universale.

Luptele numeroase câte au decursu în lume pentru posesiunea riurilor mari, au fostu din cele mai sangeróse și mai selbatice. Istori'a este plina cu descrierea certeloru și batailoru intemperate la Dunare și pentru Dunare. Rom'a imperatoriloru, pentru că se'și asigure provinciile de pre malulu dreptu alu Dunarei, s'au încurcatu în hostilitate seculare cu Dacii. Un'a din cauzele principale a le decadentiei imperiului bizantinu a fostu, că a perdutu influența sa asupra Dunarei și a guriloru ei. Osmanii au versatu torrenti de sange, că se póta lua în posesiunea lor Dunarea, și nu s'au știutu siguri în capital'a lor, până n'au rapitu și cetatile de pre malulu stengu, Giurgiu, Brail'a, Galati, Ismailu, éra de către marea négra cetatile fortificate Chili'a și Cetatea-Alba (Akerman). Imperatiu romano-germanu, mai alesu cei din casa Habsburg, după ce au castigatu domni'a preste Ungari'a și Croati'a, între cauzele principale de conflicte cu turcii au avutu totudeauna Dunarea. Un'a din condițiile esentiale la inchiatarea de pace era totudeauna libertatea navigatiunei pe Dunare (a se vedé condițiile pazei de la Sistovu 1791). Înainte cu 140 de ani începuse a se apropia și Rusi'a de Dunare, după-ce mai antaiu se apropiase la marea négra prin sacrificiile cele mai crunte, în cursu de trei generatiuni, pentru că se póta ajunge la Dunare. În fine Rusi'a abia în anul 1812 fu în stare se ia Basarabi'a, nu de la romani, ci de la turci prin blastemati'a acestora, cari éradati a dispune de a vérea altora cá de a loru. Dara și în acea pace fatale numita de la Bucuresci, Rusi'a nu a potutu pune man'a pe tóte trei gurile Dunarei, decâtu numai pe gur'a Chilie. Europ'a întreaga încurcata cu sinesi însasi, a trecut acésta rapire cu vederea. După acea Rusi'a nu se îndestulá cu atáta, ci prin tractatulu politicu-comercialu inchiatiu cu Pórt'a otomana la Cetatea-Alba în anul 1816 luá și Gur'a (braçulu) Sulinei, éra prin tractatulu de pace de la Adrianopole 1829 ajunsu până la Gur'a St. Georgie, și pe langa acésta luá în potestate sa și asia numit'a Delta, adeca teritoriulu dintre gurile Dunarei; carele în potestate tractatelor anteriori ar fi trebuit se remana pamentu neutru, adeca alu nimenu.

S'ar fi crediutu, că după acea invasiune rusésca asupra guriloru Dunarei, cabinetele europene și anume celu din Vien'a isi va fi deschisu ochii, că se pricepa și se védia marele periculu ce'i amerintia. Dara nu; că-ci aliati'a sacra de la 1815, care semnifica sugrumarea libertatiei totororopóraloru, orbise pe gubernulu lui Metternich și'lu legase strinsu de interesele Rusiei. A trebuit se se întemple unu lucru extraordinariu, pentru că în fine cabinetulu din Vien'a și cu elu altele se'și cunosca erórea capitala comisa de trei ori de la 1812 până la 1829. În 1831 se deschisese corabiarea cu vapóru pe Dunare, mai antaiu numai între Vien'a și Pest'a, de la 1834 până la Orșiova și în 1836 până la Constantinopole. Atunci Societatea actionariloru aduse lúmei, prin urmare și gubernulu austriacu scirea fatala, că la asia numit'a Pórt'a de feru e preste putintia a trece cu vapóru

mai mari, precumu și cá Rusi'a lasase, cumu se pare inadinsu, că Gurile Dunarei se se imple asia tare de nomolu, în cătu abia mai potea strabate corabiile mici prin Sulin'a. După acésta se pornira negociatiuni diplomatice lungi și uritóse, care au duratu patru ani, până candu abia în 10 Septembrie anul 1840 se încheie conventiunea, prin care Rusi'a era obligata a curati Sulin'a, că se fia multu mai afunda, și totuodata se încete cu multele chicane de pasporturi, taxe și vami exagerate. Acea conventiune inse a remasu litera mórta, că-ci Rusi'a nu o respectase întru nimicu, din cauza că planulu seu rezervatu era, că se abata de la sine ori-ce concurentia comerciala a staturiloru europene, se omóre si comerçulu cu cerealiu din porturile romanesce, că cu atátu mai bunu pretiu se aiba produsele Rusiei meridionale. Acésta rea vointia a Rusiei se simtiá asia de multu în tierile austriace, în cătu se póte dice cu totu dreptulu, că în anul 1854 aceea fu una din cauzele principale, pentru care mobilisandu și Austri'a, concentrase trupe în Transilvani'a, de unde apoi trecuse și în tierile romanesce. Asia se întâmplá, că în pacea de la 1856 cabinetele europene convinse abia despre immensa importantia a libertatiei Dunarei și a guriloru ei mai alesu pentru Europ'a centrale, adoptara principiulu care tiene: Acelu drumu europenu de apa ce se numesce Dunare, nu trebuie se mai remana în posesiunea unei singure puteri.

Asia gurile Dunarei smulse din manile Rusiei fusera puse prin acelu tractatu sub protectiunea dreptulu publicu alu Europei; cu alte cuvinte: Celu mai mare riu alu Europei a fostu supusu de alungulu cursulu seu preste Germani'a, Austri'a, Ungari'a, pe la Serbi'a, Bulgari'a, Romani'a, până la versarea sa în marea négra, decisiuniloru coprinse în actulu congresulu de la Vien'a în anul 1815 art. 108—116 relativi la riurile internatiunale; și asia albi'a lui se deschise pentru corabiile totoror natuniloru, adeca Dunarea fu neutralisata. Totu în pacea de la Parisu se decise, că lucrurile hidraulice indispensabile pentru facilitarea corabierei, se se executiedie preste totu de a lungulu Dunarei, éra mai virtosu de la Isaac cea până în marea négra, tóte pedecele se fia delaturate; se se edificie stabilimente pentru asigurarea corabierei, și corabiile totoror natuniloru se aiba intrare în esire libera cu egalitate perfecta. Se nu se ia pe Dunare nici o taxa sub titlu de corabiere, nici vreo vama de la marfile din corabii, pre cătu timpu acelea nu se descarca pe uscatu. Pentru coperirea speselor necesarie la regularea Dunarei, se ridice óresicare taxe, inse numai după ce voru fi adoptate de către staturile europene. Spre a realisa dispositiunile tractatulu de Parisu, s'au denumitu doué comisii, una sub titlu de Comisiune europeană pentru navigatiunea Dunarei, compusa din delegatii Francei, Britaniei, Austriei, Prussiei, Rusiei, Sardiniei (Piemontu, Itali'a) și Turciei; a dou'a, Comisiunea permanenta a staturiloru riverane, compusa din delegatii Austriei, Bavariei, Virtembergei, Turciei, Moldovei, Munteniei și Serbiei. Missiunea acestei comisii fu, că se compuna regulamentele de navigatiune și politica riverana. Cea de antaiu comisiiune se adunase mai antaiu în 4 Nov. 1856 la Galati, éra a dou'a în 20 Nov. 1856 la Vien'a, unde până în 7 Nov. 1857 se redactá regulamentul de navigatiune, care apoi fu ratificatu de către poterile respective în 9 Jan. 1858.

Totu prin pacea de la Parisu poterile europene impinsera fruntariile Rusiei de la malulu Chilie până în fundulu Basarabiei asia, că teritoriulu danubianu alu Basarabiei se încorporá la Moldov'a, pentru cá Rusi'a se nu se mai póta apropia pe uscatu de gurile Dunarei. După tóte aceste mesuri întiepte și energióse, cabinetele comiseru în 6 Jan. 1857 o eróre grósa, că în locu de a neutralisa Delta Dunarei precumu fusesse ea odinórá, o detera în posesiunea Turciei împreuna cu Insulele sierpiloru.

După tóte aceste mai credeti DV. că Rusi'a ar mai pune man'a pe Gurile Dunarei, prin urmare și pe partea Basarabiei de la marea négra? Acea Basarabia cá teritoriu în sinesi nu e de vreo mare valóre; siesuri întinse, curmate de balti immense, lipsa totale de paduri și mare lipsa de apa dulce; pasiuni destule pentru vite, pescaria și productiune de sare din apa. Acésta e Basarabi'a situata de către marea négra și la gurile Dunarei. Dara valórea ei extraordinaria stá în malurile, în tiermii ei, de cari se interesédia tóta Europ'a. Într'unu altu articulu vomu reveni la cestiune.

Revista politica.

Cris'a ministeriale din Vien'a inca nu este complanata. Majestatea Sa consulta neinteruptu pe capii cluburilor asupra situatiunei. Adevératu, ca curséza totu feliulu de liste, în cari sunt designati membri noului cabinetu; positivu inse nu se scie nimicu până în ór'a în care scriemu aceste.

Cestiunea orientala devine totu mai complicata. Se vorbesce multu, ca Angli'a și Austro-Ungari'a inca voru intrá în actiune. Se dice ca Austro-Ungari'a va ocupá Bosni'a. „Nu intrarea în Bosni'a ne duce la scopu“, adauge lá aceste „P. Ll.“; acésta ne-ar face numai complici Rusiei. Singuru intrarea în Serbi'a și Romani'a póte atinge în același tempu atatu poft'a de rapire a Rusiei, catu și pretensiunile vasaliloru ei. Acésta ne póte aperiá sfer'a intereselor nostre. Un'a d'in dóue: séu „Europ'a“ sancționeza liquidarea Turciei, si atunci suntemu siliti a aperiá titulu nostru de dreptu. În casulu acesta, în Serbi'a și Romani'a, ne aflám pe adevératulu teritoriu (?) alu intereselor și poterei nostre, și tragemu în sfer'a nostra elementele, cari de altmintrea voru cadea în reionulu Rusiei. Séu, Europ'a se radica pentru aperiarea intereselor conservative, și striga unu veto revolutiunei rusesce. În casulu acesta, în Romani'a și Serbi'a avemu o pusețiune strategica, care cu spese și poteri puçine ne-ar asigura cele mai mari avantagiuri față de Rusi'a. (?) Numai asiá se póte aprobá actiunea contra Rusiei, și se spera, ca asiá va si fi“.

Cumu se înfiintieza scolele comunale.

În comitatulu Solnocu-Doboc'a este unu opidu, Reteagu, cu una populatiune aprópe de 2000 locutori. Numitulu opidu jace pe unu hotaru cu Ciceu, vechiulu castelu alu lui Petru Raresiu, și este ténutulu celu mai fertilu alu Somesiulu mare. Are campu destulu de mare, care lucratu bine îndestulesce întreaga populatiunea de bucate; are vii, cari producu vinu escelentu; are apa buna și destula, atátu curgatoria, cătu și de isvoru; pe Somesiu suntu mori multe, éra pe valea, ce cure de spre Giurgesci, suntu 3 mori în comuna; are muratóre seau slatina astfelu, cătu populatiunea Reteagului numai din lucsu cumpera sarea de ocne; lemnele suntu forte eftine, că-ci spre nordulu Reteagului stau paduri gigantice; piati'a Reteagului se cauta în tota septemana odata, Joi'a, cu tótu feliulu de marfa și de 3 ori în anu, la St. Georgiu, St. Petru și St. Mihaiu are terguri mari de tiéra. Cu unu cuventu, aci e de traitu. Védiendu fiu lui Israilu și alte limbi straine acestu Canaanu, că'lu potu cascigá fóra picu de opunere, se pusera barbatesce și inpoporara Reteagu asiá, în cătu adi formedia aproape diumetatea populatiunei. Adi e proverbiulu: „Cine bé apa de sub podulu Reteagului, nu se mai duce din elu!“

Cátu amaru de bani are de a solvi opidulu Reteagu spitaleloru din și afóra de patria pentru vagabundii ce pieru pe acolo, spunendu-se a fi din Reteagu, nu se póte computá usioru; ei, dara trebuie se solvésca, căci respectivulu vagabundu a disu ca e de acolo și lui-i se crede, apoi Reteagarii au bani destui, si facu și poména cu astfelu de dari.

Insemnamu, ca maiortatea populatiunei opidului Reteagu, o formedia Romanii.

Romanii au aci una scóla confessionale gr. cat. din anulu 1852, din tempulu Nemtiloru. Ea stá si in diu'a de adi. Aci invetiá si invetiá junimea romana legea lui D-dieu, ba cari au capu bunu si stau cu de-adinsulu de scóla, invetiá si carte. Suntu multi din ómenii mai tineri si juni, cari sciú carte numai din acésta scóla.

Magiarii reformati inca avura o scóla conf., unde-si instrau copiii prin rectorii loru. Adi inse nu o mai au, ci-si formára alt'a mai cu forfoi; inse cumu, pe ce cale si cu ce spese?

Vediendu ei, in frunte cu vestitul preotu Kóblös István, ca scól'a li-se ruinéza; vediendu ca maioritatea credintiosiloru ref. e proletariat, adeca pardonu, maestrii, olari vestiti — óle dela Reteagu, de lutu neprohoditu — cismari-cârpaci etc. tóti nobili flamendi, cari prin urmare nu-si potu face scóla; vediendu ca statulu face scóle de modelu, unde cere trebuintia, 'si pusera carulu in petrii si formara una scóla de statu — állami elemi nép iskola. Dara cumu?

Dómne, lunga e povestea. In dilele acelea erá in Reteagu primariu magiarulu ref. Ujvári Iosef, notariu cercualu romanulu de aci Ioane Olteanu, invetiatoriu romanu Alexandru Suciú, parochu rom. gr. cat. Ambrosiu Popu, ref. celu susu numitu, — adeca la anulu 1873 pre candu pretoru in cerculu Reteagului erá Pétsy Imre, cu locuinti'a in casele not. cerc., cari adi suntu posesiunea noului cive Diamantstein Abraham.

In anulu 1874 remasera persoanele numite in posturile avute, pana catra tótna, candu dlu Alexandru Suciú, facundu-se Szóts Sándor, deveni adjunctu pretorialu si perceptoru de dare in Reteagu. Acumu erá domnu, nu dascalu!

De aci se incepe lucrulu mai seriosu. Aveau adeca dnii magiari necesitate de a castigá pe matorii Romani in partea loru, dandu-le óse de rosu.

Indata in 11 Martiu 1875 aflámu ca se lucra ceva, si adeca se tienú o siedintia a membriloru opidani, unde luara parte mai multi insi; firesce dnii Oltyán si Szóts nu poteau lipsi. Afora de dloru nu mai participase decátu unu romanu carturariu, care inse unguresce nu scie, éra informatu erá, necarturari inse fura vre-o cátiva.

In acea siedintia se dede lectura unui ordinu ministerialu, in urm'a caruia trebuia se se infintiedie in Reteagu una scóla de statu, állami elemi nép iskola, cu 2 invetiatori ordinari, 1 inv. adjunctu si 1 invetiatorésa. Se pretindea in acea ordinatiume, cá opidulu Reteagu se contribue numitei scole proiectate: cartieru invetiatoriloru si invetiatorérei, si 5% dupa darea directa.

Se vedemu inse, la ce se obligara multu laudatii si prea luminatii membrii presenti?

Cá omeni galanti si avuti, cari dispunea de averile lui Rothschild, nu se dimisera a diminua inalt'a pretensiune, ci se obligara serbatoresce in scrisu, punendu-si cinstitele nume, ca voru da: mind az iskolai helyiséget és butorozást, mind pedig a tanítok és tanítónének adandó természetbeli lakást megszeresse, firesce pre langa cele 5%.

Acumu bucura-te fiule de romanu, 'ti croira frumósa dare domnii tei; póte dice: fii am crescutu si am nutritu, cá se-mi suga sangele, cáci nu-su destule lipitori in Reteagu!?

Ei, dar acést'a nu remase vorba, „scripta manent“ si copi'a amintitului protocolu se inaintá numai de-cátu mariei sale dlu insp. reg. scól. Boér Károly, spre mai departe manipulare — to-vábbi kezelés végett.

La aceste acu trebuie se adaugemu, ca in siedinti'a numita nu fu nice una vorba de scóla romana opidana; nice nu reflectase nime, ca ce feliu de scóla va fi cea infintianta, fora s'a disu, ca va fi „állami elemi népiskola“: acumu pricepe bade Nicolae, ori bade Ilie!

Domnii Szóts et Oltyán, cá ómeni luminati, sciura ce insémna a obliga o comuna, in modulu acesta, pe vecii veciloru, dara nu voira a sci. Mai voira a fi cód'a unui armeanu si a unui calvinu, decátu fruntea consateniloru loru, connationaliloru, consangeniloru, da, mai voira tóte aceste, subscrisera „sententi'a“ fora de a se spala pe mani si fara de a dice „nevinovatu sumu de sangele acestui dreptu“!

Protocolulu deci inaintá cu pasi iuti pana unde erá citatu. Multu placú lumei interesate de cuprinsulu lui! Se facura dispositiunile necesarie si in fine se deschise in Reteagu multu dorit'a scóla, pare-mi-se la 1 Oct. 1876 seau dóra inca cu inceputulu acelu anu. Numai inceputulu e greu, apoi merge lucrulu. Astfelu fu si cu „állami elemi népiskola“ din Reteagu, fundatorii careia cu dreptu

cuventu aru trebui pusi in istori'a pedagogiei seau in a inventiuniloru.

Tóte esu adi din alodiulu comunale câte numai se pretindu, in intielesulu acelu conclusu protocolariu. Adi e scól'a in splendóre. Are — pare-mi-se 2 invetiatori si 2 invetiatoresce, firesce magiari, de limba romana feréscá D-dieu! De altcumu si pucini fii de romanu o frecuentéza; destulu ca solvescu Romanii, ce mai au lipsa se si invetie?

Dara bine a disu, cine a disu ca: intreprindietorii de hcruri mari numai dupa mórté se bucura de recunoscintia!

Columbu descoperi Americ'a, si altii primira laudele! Astfelu se intemplá si cu dnii Oltyán, Szóts et Ujvári; 'si bagara consangeni in jugu si de odata ce se aude? Szóts e lipsitu din oficiu si improcesuatu, cáci a fluieratu in biserica; Oltyán dtto. si Ujvári, colegulu loru, dtto.! Domne, ce dauna! Se fi auditu, cumu mai plangeau sermanii si vedueme de superare! Nu audiai decátu: Dne, multumi-mu'ti, ca 'Ti adusesi si de noi aminte!

Da, se interna rot'a imprejuru si dlu Pétsy Imre, pretorulu, deveni transferatu si inlocuitu prin Berzenczey Miklos. Acesta ca sateanu, nesciindu politica, se puse a face visita cancelariiloru numitiloru dni oficianti. Nu sciú ce nu potú intielege, ca trebuí se arete altoru dni mai mari; huia! suspendara pe intréga „troitia“ binefacatoria, pe intregulu 3 foii reteganu! Aci éra se implini dical'a Romanului: D-dieu nu bate cu bát'a!

Era infintiatu!

Acumu vedi dara On. publicu romanu, cumu se infintia scóla de statu din Reteagu; nu prin inchiderea scólei rom. conf., cáci acea se va inchide de sine, neavendu midilóce si avendu concurentia; nu prin forti'a órecui, ci prin astuti'a numitiloru luceferi si prin lapedarea loru de catra trupin'a, din carea se tragu si la carea s'aru intórce, de nu aru fi tardiu!

Mi-ar reflecta cineva — dupa cumu se scusa insi, ca ei ca oficianti fura siliti se subscrie dupa póft'a superiorulu. Bine, déca nu avura mai multu caracteru, se fia, se fia subscriu ei insi-si pentru person'a loru, dara se fia spusu celoru-lalti membrii presenti, la intreg'a populatiune romana, in ainte de acea, ce au de a face? se-i fi informatu a'si aduce la „diu'a cea mare si infricosiatá a siedintiei pe protopopulu seau baremi pe preotulu care se le spuna romanesce, ce si cumu suna porunc'a unguresca? Dara dloru nu o facura, nu se dimisera pana acolo, ba nice nu au esplicatu connationaliloru necarturari lucrulu ce au de a'lu intari prin punerea degetului pre crucea nominale! Biat'a natia fu imbetata cu apa rece: „Éta aci, la noi in comuna, voiesce inalt'a domnia se faca o scóla mare; asia dara ca nu avnti nemicu in contra?“ „Nu“ si contractulu fu gata! Dara cumu-ca ar fi defasiuratu cineva insemnatatea scolei proiectate, undeva; se fia disu cineva ca prin aceea se pune o dare nóua pe comuna si ca aceea va fi scóla puru unguresca, nu o crediu! nu, cá-ci atunci Romanii — a fora de Oltyán et Szóts — nu aru fi subscriu, dara nici maioritatea magiariloru!

Destulu ca s'a facutu, si e facuta, si stá; adeca s'a facutu in Reteagu, állami elemi nép iskola pe spinarea Romaniloru, cari 'si au si sustienú scól'a loru de ani 26; s'a facutu si stá, cá-ci doi fii de romanu esiti din scól'a cea romanésca — pre candu aceea erá acoperita cu paie, si dusi in Naseudu, in scóla puru romanésca, crescuti din sudori puru romanesce, devenira oficianti in loculu natale, pentru de a o infintia, in semnu de recunoscintia cátra natiunea carea-i nefericita a-i numi fii.

Dara ce facura Romanii, poporulu reteganu, la tóte aceste? Ce facu totu deauna candu dau de ceva reu; mergu la parochulu localu: Parinte, ce se facemu? Ca vomu face asia, ba asia va fi mai bine, ba asia! Tempulu se tandalesce. In fine se decisera a merge la episcopulu. Se punu 3 insi, si i-au pe parintele cu ei in trasura.

II. Sa-i primisce si le asculta plangerea, apoi i mangaie, ca le va tramite pe protopopulu, carele dela Pr. Sa purcede, se le caute lucrulu in faci'a locului. Acela implini mandatulu, merse la faci'a locului si nu facú nimic'a. Adeca fu si facú, dar nu se scie ce? Se dice ca aru fi facutu o rogare — unguresca — indreptata nu sciú cui, carea tramitiendu-o credintiosiloru carturari din op. R. spre subscriere, se pierdu. Acésta fu lucrarea protopopului la mandatulu episcopescu!

Se fia facutu inse cineva mai multu ca atata, preotulu, protopopulu, ori episcopulu in caus'a acésta, nu sciú; precumu nu sciú nici acea, ca se fia publicatu cineva legea, in sensulu careia statulu are dreptulu de a pretinde 5% din darea directa pentru

ajutorirea scóleloru lipsite, ori scie D-dieu cumu. Deca donnii cei cu o crucea in frunte faceau acésta de buna sema opidulu Reteagu aru fi votatu numai decatu 5% loru, scólei romane confesionale, neamagiti si din propriulu indemnu, si nu l'aru fi datu prin amagire scólei magiare, calvine seu D-dieu mai scie cumu e!

Ei, dara dloru nu-si spargu capulu cu asia ceva. 1000 si mai bine de suflete suntu unu bagatelu pentru locurile mai inalte!

Cu totulu altcumu o facura evreii retegani. Loru inca li se impuse a solvi 1 cr., di, unu cruceru v. a. dela tótu puntulu de carne ce l'aru vinde (trebue se scimnu ca cei mai multi din evrei suntu macelari). Cugetati ca a datu cineva crucerulu? Feréscá D-dieu! Atatu amblara cu rogari si recourse, pana se eliberara. Adeca Jidovii nu voiescu a da 1 cr. scólei magiare din op. Reteagu, cu tóte ca suntu mai toti venetici, si isi instruiédia copii in scól'a numita, si nu e lege se-i silesca. Romanii? vechii locuitori, mostenii Reteagului, suntu siliti a da 5 cr. dupa florinulu de dare, si inca ceva; cu tóte ca pentru copii loru au scóla carea er' trebue se o sustiena si o sustienú.

De altcumu nu e nici o mirare. Jidovii n'au nici preotu, nici protopopu, decátu vladica, respective rabi. Acela póte nu e Dr. vre unei facultati si de aceea seau nu'lu intréba, seau déca 'lu intreba, le ispravescé.

Din aceste On. publicu romanu, binevoiesca a conchide unde jace reulu, de nu prosperédia mai bine scólele nóstre confesionale?! In miseri'a poporului? da! si ba! mai multu in neinteresarea unora si in lasitatea altora!

Binevoiesca a computa V. Consistoriu diecesanu gherlanu, cátu aru fi sum'a ce esa din pung'a Romaniloru retegani pe anu si intra in scól'a de statu; binevoiesca a adauge langa ea sum'a de 120 fl. v. a. si relutulu bucatelor ce le are inv. scól. rom. conf. si va avea sum'a de carea potea se dispuna numai pentru scól'a confesionale romana. Sperediu ca V. Consistoriu o va si face acésta, ca e mai aprópe de Retégu ca mine; ba, in optimismulu meu, 'mi place a spera si atáta, ca V. Consistoriu va benevoí a midiloci se-si capete Romanii retegani dreptulu de a poté folosi cele 5% pe sem'a scólei loru.

Celora, ce mi-ar reflecta, cá nu se póte, cá este tardiu, le respundu: Nu crediu; voiesce si vei poté! Cumu au episcopii in alte afaceri influintia la locurile inalte, si a aci voru avea!

Se le ajute bunulu D-dieu! I. P. R.

Processulu Miletics.

A trei'a di de pertractare.

(Urmare.)

Presied.: Dta ai capetatu de la Miletics unu biletu de visita, pe care erá scrisu numele dtale de man'a lui Miletics; pentru ce scopu ti-a datu acestu biletu? — Iovanovics: I-am cerutu biletulu, cá se amu intrare la persóne, pe cari nu le cunosceamu; eu nu ii descoperisemu scopulu caletoriei mele, si biletulu mi l'a datu numai la simpl'a mea cerere. — La intrebarea, ce insemna diferitele nume scrise pe unu biletu, respunde Iovanovics, ca pe unulu l'a scrisu, fiindu ca a cadutu in resbelu s. a.

Martorulu istorisesce dup'aceea in detaliu tóta caletori'a plecandu din 7 Iunie 1876 din Neoplanta, cercetandu pretotindenea persónele cele mai cu védia, mai avute, pe preoti si invetiatori, — pana pe urma a fostu arestatu in Melencze.

Presied. provóca pe Miletics se respunda la fassiuunile martorului.

Miletics: Repetiescu, ca Iovanovics nu mi-a disu nemicu despre scopulu caletoriei sale. Se ii fu datu vre-unu biletu de visita, nu mi-aducu aminte; se póte ca va fi capetatu vre-unu biletu, pentru ca indrumamulu la densulu pe multi, cari veniau la mine cu ofrande. Iovanovics erá adeca celu mai zelosu intru a face colecte pentru scopuri nationali si culturali. Pe cátu ilu cunoscu in cauza cest'a nu avea lipsa de suatulu si indemnulu meu. Biletulu nici nu i-ar fi folositu nimicu.

Martorulu afirma din nou ca a capetatu biletulu de la Miletics; — acusatulu: sciú siguru ca nu i-am datu. Nu voui se dicu, ca subscrierea e falsificata. E probabilu se fi gasitu biletu d'a le mele cá gratulatiuni la fratele dsale, Dr. Iovanovics, mediculu meu de casa.

Rankovics: Me rogu a mi se ceti fassiuinea; sunt doi ani de atunci si nu mi-potu aduce aminte de tóte. Dupa cari adauge: Cunoscú pe Iovanovics. In Becicherecu amu fostu arestatu cu elu intr'o odaia. Aci amu vorbitu de tóte. Elu mi-a spus, ca caletoresce, cá se simtia pulsulu maghiariloru la casu d'a se face o revolta serbésca. Iovanovics i-ar fi spus mai departe, ca ar fi capetatu unu biletu de recomandare de la Miletics, care inse l'a ruptu, candu fu arestatu. Mai departe i-a spus Iovanovics ca Miletics i-a disu se 'ntrebuinteze pentru spese toti banii colectati; asemene, ca tóte epistolele secrete din Herzegovin'a pentru Miletics se se adreseze densului. Iovanovics imi spuse, ca

capulu omladinistilor este Nichit'a, principele Munte-negrului, cu tóte ca si densulu (Iovanovics) inca trebuie se scie, ce decide Omladin'a. Mai multe n'a voitu se i-spuna despre Omladina. Iovanovics marturisi in fine, ca ar fi recrutatu numerosi voluntari de diverse natio-nalitati.

Miletics cere a se constatá, ca in actele de pan'aci nime n'a disu, ca principele Munte-negrului ar fi capulu Omladinei.

Presied. intréba pe Iovanovics, ce are de ob-servatu la aceste? — Iovanovics: Mi se pare, ca eu nu sunt aici cá martoru, ci ca acusat, si ca mar-torulu Rankovics este acusatulu meu. — Presied. dojenese pe martoru se nu face astfelu de observári.

Iovanovics: Spusele lui Rankovics nu sunt adeverate. Noi amu vorbitu numai de afaceri private. I-am istorisitu fora indoiela scopulu caletoriei mele, inse asia precumu amu spusu mai susu. — Rankovics: Dta ai mai disu, ca scopulu principale alu caletoriei d'tale este a seduce regimulu maghiaru si a inscena o rescóla. — C. Iovanovics nega a fi disu, ca Omladin'a mai susta. Ea este dissolvata. — Rankovics: Iovanovics dise, ca Miletics ar fi presiedinte Omladinei maghiare, er Nichit'a alu tuturoru omladinistilor.

Iovanovics: Omladin'a a fostu totu dea un'a, prin urmare n'a potutu avé doi presiedinti. De alt-mintrea amu a adauge, ca in arestulu din Becicherecu mi s'a datu asia - dicundu in adinsu, cá sociu de chifia. La olalta cu elu amu petrecutu 6 septemani intregi. Acolo, in faci'a mai multor martori, s'a es-pri-matu Rankovics: n'amu de cátu se telegrafezu la Bel-gradu principelui Wrede, séu se receru pe amiculu meu, comitele de Hertelendy, si indata suntu pe petioru liberu; eu amu facutu fórté multu pentru regimulu maghiaru, mai multu, cá tóti ceilalti unguri la olalta. (Cátra Rankovics): Nu ai disu odata — adu-ti aminte — „acumu iti voiu spune ceva in secretu. Pe Miletics de locu nu l'am vedutu in Belgradu. De ce nu vrea Miletics acesta, se face vreo rescóla intre serbi? . . .“ — Ran-kovics (suridiendu): Da, de acést'a imi aducu aminte.

Iovanovics: Dta ai disu, ce dauna, ca e arestatu generariulu Stratimirovics. Elu ar poté usioru recerú aici 30—40000 voluntari. Seraculu, tocm'a acumu tre-buí se fia inchisu! . . . Rankovics: Da, imi aducu aminte, am disu acést'a.

Iovanovics: Ai disu mai departe, ca ti-au acati-atu de gútu dóue procese, pe urma te-au arestatu, si ca nu'ti remane, de cátu séu a pecatú contra natiune-i, séu a te tortura in arestu.

Cátu de pucinu crediementu merita acúsările lui Rankovics, se póte judecă din corespondenti'a a patru cetatieni germani, publicata in „Pester Lloyd“ de la 2 Aug. 1876, prin care Rankovics se declara de minci-nosu si ca ar vrea se si resbune contra lui Miletics.

Presied.: Ce mai ai se respondi la fassiunea lui Rankovics? — Iovanovics: Acumu amu se dove-descu in contr'a comitelu din Torontalu, dlui Hertelendy. Pe tempulu arestului, Rankovics se aflá mai multu la elu. . . Presied.: Acést'a nu are locu aici. — Dr. Polit: Pentru aperare ve rogu a se ascultá martorulu

Dr. Bókh: Déca vomu ascultá totu ce au vorbitu dd. acestia in siese septemani in arestu, atunci, cine scie catu ar trebui se asteptámu.

Dr. Polit: Aperarea pretinde si trebue a se face evidentu prin fassiunile martoriloru spre a se dovedí déca cele spuse de Rankovics sunt adeverate séu i-s'au inspiratu.

Presied. (catra Iovanovics): Ce mai ai de ob-servatu la fassiunea lui Rankovics? — Iovanovics: Rankovics dupa fia-care ascultare facuta la comitele se reintorcea a casa cu sugári si tabacu; elu fumá totu deuna „sultanu-floru“, pe care 'lu imprastía si aruncá pe diosu. Traiá fórté galantu. De la comitele capetá si bani.

Cu aceste se terminá fassiunea lui Iovanovics.

Miletics pretinde cetirea protocolulu luat la ascultarea lui Rankovics; déca nu i-s'ar concede acést'a, celu-pucinu unele locuri, din care se vede, ca Rankovics s'a arestatu inadinsu intr'o odaia cu Iovanovics cá se 'lu póta spioná. — Dr. Bókh declara, ca nu póte admite cererea lui Miletics. — Dr. Polit: In casulu acést'a e vorb'a de renumele justitiei magiare in Europ'a. Pentru acést'a procurorulu de statu este detoriu a se ingrígi mai antáiu. Intrebári sugestive, prin cari se dá cuiva respunsulu in gura, inséamna tortur'a moderna a acusatiloru.

Deciendu tribunalulu a satisfice dorinti'a acusatului, se cetese fassiunea lui Rankovics, care cu-prinde cunoscutela „descoperiri“ asupra conjuratiunei de la „regele Serbiei“, si pretins'a marturisiré a lui C. Iovanovics catra Rankovics. Dr. Kaszapinovics inca este timbratu de membru pericolosu alu Omladinei. Caracteristicu este passulu ultimú din protocolu. „Fiindu ca omulu e moritoriu, si nu se póte sci de astadi, ce va fi mane, ve rogu se intarescu cu juramentu ceea-ce am fassiunatu“. Tribunalulu din Becicherecu a implinitu dorinti'a martorului.

Presied.: Iovanovics nu ti-a spusu nimicu despre caletori'a lui Miletics la Belgradu, de audienti'a la prin-cipele etc.? — Perics: Ce mi-ar fi pututu spune, sciam totu, pentru-cá mergeamu in tóta diu'a la posta, desfaceamu diurile si cetiamu totulu.

Lujanovics, fostu capitanu de districtu, dice: La 6 iuniu am capetatu la Chichind'a ordinu se cautu pe C. Iovanovics si se 'lu arestezu, ceea-ce imi si succese in Mellenceze. — Presied.: Ce ti-a descoperitu reotulu Perics despre Iovanovics? — Lujanovics: Intre altele a disu, ca isbucnindu resbelu intre Serbi'a si Pórta, Iovanovics va inscená o rescóla intre serbiu d'aici.

Presied.: Ei, dle parinte, despre acést'a n'ai amintitu nimicu? — Perics: Juru, ca nu s'a intem-platu asemene discursu intre mine si Iovanovics. — Presied. (catra Lujanovics): Repetiesce inca odata

espunerea dtale parintelui, in faci'a. — Lujanovics (catra preotu): Déca negi, atunci mintiesci santi'a ta. — Perics: Totu asiá ti-asiu poté reflectá si eu.

Lujanovics e dojenitu pentru expressiunea folosita. Dup' aceea se adresséza catra preotu: „Atunci declaru ca dta marturisesci falsu“.

Se cetese protocolulu de fassiune alu preutulu din Mellenceze, N. Bibics. Aci se dice, ca Iovanovics l'a cercetatu a casa si i-a aretatu, cumu si-ar poté radicá popularitatea, anume déca va subscrie o suma mai marisóra pentru imprumutulu serbescu, cá-ci „acumu e tempulu a ajutorá pe fraii suferindi si caus'a ser-beasca“. Iovanovics i-a propusu se subscria 20,000 fi. si densulu i-a refusat. De inolare pentru armat'a ser-bésca si de planuri de rescóle n'a fostu vorba.

Miletics cere constaterea assertiunei din urma. Martorulu M. Milojkovics (alu carui proto-colu se cetese) a fostu la cina la Bibics, candu insistá Iovanovics se subscrie acést'a. De altmintrea toti cáti au participatu atunci la cina, afara de densulu, au fostu binisioru vinosi. — Iovanovics protestéza contra asser-tului din urma.

D. Philipovics, locuitoriu in Versietiu, fassi-uneá in protocolulu seu, cá nu cúnosse in persóna pe Iovanovics, si numai din altii audise, ca acést'a a venit cu scopu d'a lati inprumutulu serbescu.

Romani'a. 30 Ianuaru. O propunere fórté impor-tanta. Venerati amintirea celoru ce se sacrifica pentru binele patriei. stimati abnegarea lor, si perpetuati me-mori'a lor din generatiune in generatiune, cáci numai in modululu acesta veti educá o sucescentia devotata, numai asiá veti cresce fii resoluti, cari voru fi gat'a totu de-un'a a'si sacrificá totulu, chiar si viét'i'a, pentru binele patriei si pentru salvarea onorei nationali.

Suntemu mandri, ca fraii nostri de dincolo de Carpati, prin „legea de pensiune“ pentru bravii, cari si-au versatu sangele eroicu cu curagiu exemplaru, au facutu aceea, ce nu existe in nici unu statu din Europ'a. Astadi reproducemu cu placere propunerea, care o face unu membru alu clerulu romanu pentru eternisarea suvenirei scumpe a celoru caduti pe campulu gloriosu si pentru ajutorarea familielor acestora.

Frumósa intrunire! Statulu si Biseric'a romana sunt la culmea misiunei lor!

Eta, ce scrie in diuariulu „Biseric'a orthodoxa“, arch. Balanescu:

„Precumu resbelulu a produsu doue felieri de ne-norociri asupra filoru patriei nóstre, — una adeca prin omorirea a mai multor individi, ér alta prin remanerea unui mare numeru de socii si copii fara midilóce de esistencia, — asia si Biseric'a póte a-le veni in ajutoriu in dóue chipuri séu pe dóue cali. Una din acestea este morala si se refera la individii morti in resbelu, ér alta materiala si póte servi la ameliorarea sórtei familiiloru lor. Ambele acestea, pe de o parte voru face pe Bi-serica a'si implini una din datoriile cátra fiii sei spir-ituali, ér pe de alta 'i voru incuragia fórté multu si 'i voru pune in positiune de a fi gata totu-de-una spre asi apara cu barbatia tíer'a lor, si a nu suferi vre'o data se li se incalce drepturile strabune; lucru prin care voru proba in fati'a crestiniloru din Europa, ca ei suntu inca unu poporu viu si demnu de principiile crestine in Orientu, precumu si de unu viitoriu mai stralucitu.

Este sciutu, ca toti bravii ostasi romani facu parte din societatea crestina, séu suntu ai Bisericei lui Christosu. Ei imitéza pre bravii ostasi crestini de mai inainte, cari la tóte impregiurarile grele, pe langa arm'a ce o aveau in mana se intrarmau cu arm'a crucei si a credintiei in Christosu, cu care credeau a fi neinvinsi.

De spriginulu si ajutoriulu morale alu Bisericei ei nu numai nici-odata nu s'au indoitu, ci inca totu-de-una au avutu firma convictiunei ca ea 'i póte ajuta si in ainte si dupa mórté. Acést'a credintia se intaria si se intaresce inca cu atata mai multu, cu catu vedu chiaru si astadi, ca rogatiunile servitoriloru Altariulu unite cu ale parintiloru, sociloru si filoru lor, 'i ajuta si 'i scutesce de pericolele cele mai mari. Tóte suntu cu potintia celui credintiosu.

Dar' sant'a Biserica ajuta pre dreptu credintiosii sei fii nu numai in capetarea bunuriloru temporale séu din acést'a lume, precumu si in impregiurarile grave in care potu se se afla, ci inca si in capetarea bunuriloru morale, care suntu multu mai pretióse de catu cele dintai; si acést'a nu numai in catu tempu ei suntu in acést'a viatia, ci chiaru dupa mórté.

Pentru a veni dar Biseric'a nóstra Romana in ajutoriu credintiosiloru sei fii, ce au caditu in resbelu si pe langa cununile de lauru cu care 'i incununéza patri'a — inseriundule pe paginile cele nesterse ale Istoriei, ale midiole de la Dumnedieu usiurarea de pecate si fe-ricirea eterna intru imperati'a ceruirloru, trebue ca clerulu nostru se ia mesuri, ca toti ostasii caduti pe campulu de onóre sa se inserie in sino-dicile bisericiloru respective, din ale carora parochii ei faceau parte, si unde se afla si familiile si rudele lor. Si acést'a se póte face cu atata mai usioru, cu catu Guvernulu a luat mesuri de a publica, si chiaru publica in „Monitorulu Oficialu“ pe toti ostasii morti in resbelu, cu aretarea judetului, a plasei si a comunei.

Odata inserisi in sinodicile bisericiloru respective ca nisce martiri ai credintiei si ai patriei, se se reguleze a se pomeni la Proscomidie timpu de trei ani in tóte dilele in care se va oficia séu seversí sant'a Liturgie. De aci inainte se se pomenéca cá toti ctitorii biseri-ciloru, in timpurile destinate de Biserica pentru po-menirea tuturoru mortiloru celoru adormiti intru na-dejdeja invierei.

Osebitu de acést'a se se hotarésca o di in anu care se fie menita spre pomenirea tuturoru ostasiloru cari cu sacrificiulu vietiei lor chiaru au reinviatu spiritulu de eroismu alu strabuniloru nostri,

si care in unire cu marea putere Européna — Russi'a au inceputu lupta pentru eliberarea crestiniloru din Orientu si a inlatura jugulu musulmanu, care de atata tempu nu incetéza de a ne apasa. Acést'a di de ser-batóre nationala sa se celebreze de toti Romanii pe la bisericile lor respective cu seversirea unui parastasu séu a unei pomeniri facute in comunu de toti parochienii fiacarei bisericé. Acesta va fi ajutoriulu séu recompens'a morala din partea Bisericei nóstre respectivu de ostasii caduti in resbelu.

Dar pre langa acestu ajutoriu si recompensa morala, Biseric'a nóstra Romana, prin staruintele clerulu póte se vie si in ajutoriulu familiiloru celoru caduti in resbelu; adeca alu veduveloru si a orfaniloru lor.

Inainte inse de a areta midiloculu prin care s'ar potea efectua acestu actu de recunoscentia, credem ne-cesariu a nota, ca fiacare preotu de parochia insemnandu in sinodiculu bisericéi sele pe ostasii caduti in resbelu, va trebui a'si forma si unu tablou statisticu de numerulu si positiunea materiala a familiiloru lor. In urma acestu tablou se va tramite de fiacare preotu la Protoereulu seu respectivu, pentru ca elu se póta forma unu tablou generalu de Judeti despre tóte veduvelu si orfani care au stricta necesitate de ajutoriu. Unu asemenea tablou este necesariu pentru repartiti'a lunara, ce va urma a se face din sumele adunate prin midiloculu aretatu mai josu.

Midiloculu prin care Biseric'a nóstra póte se dea unu ajutoru materialu celoru caduti in resbelu, dupa opiniunea nóstra, este infintiarea de cuthii prin tóte Bisericile din tiera, care se póte inscriptiunea: „Cuthia pentru ajutoriulu familiiloru celoru caduti in resbelu pentru credintia si patria in-ceputu in anulu 1877“. Aceste cuthii sa fie sigilate cu sigilurile membriloru comitetulu parochial, care va trebui se se compuna din preotulu parochu alu Bisericei, din unu fruntasiu alu parochiei si din unu delegatu din partea comunei. La finitulu fiacarei luni se se deschida tóte aceste cuthii in presentia persónelor ce le au sigilate; si pentru sum'a aflata in ele se va inchia unu prescriptu verbalu, care se va subscrie de persónele aratate mai susu si de alti notabili ai parochiei ce voru fi presentii. Dar' fiinduca locuitorii de tíera séu agri-cultorii, cu tóta bun'a lorú vointia ce aru avea de a veni in ajutorulu unoru asemenea fiintie care au dreptulu la recunoscentia si ajutorulu nostru, nu totu-de-una potu dispune de bani spre a'si implini acést'a datoria si fapta crestinesca, ci le este mai usioru de a face acést'a prin darea de producte, de aceea comitetulu parochialu va primi si ofrande de asemenea natura, pe care de-o camu data le va trece intr'o condica; ér la finitulu lunei in prescriptulu verbalu, in care au se se tráca si banii aflati in cuthi'a din Biserica.

Pe langa acestea in orasiulu, unde va fi resiedinti'a Protoereulu, se va forma unu comitetu compusu din 3 persóne, presiedintele caruia va fi Protoereulu. Preotii de parochia tramitendu Protoerulu respectivu tablourile statistice partiale, de care s'a amintitu mai susu, comi-tetulu acesta va avea grija de a forma dupa ele tabloulu statisticu generalu de Judeti, in care se va arata po-sitiunea materiala a tuturoru familiiloru celoru caduti in resbelu. Despre sumele aflate in cuthiile de prin biserici, precumu si despre cantitatile si felielu prod-uctelor adunate, comitetulu parochiale alu caruia pre-siedinte va fi preotulu parochu, va refera la finitulu fiacarei luni comitetulu de la resiedintia Protoereulu; ér' acesta primindu asemenea referatu, va regula dupa tabloulu statisticu judetienu o repartitiu conforma cu positiunea si necesitatea fiacarii familii. In urma se va comunica acést'a comitetulu parochialu spre a se efectua distribuirea baniloru si a productelor conformu cu acést'a repartitiu. Persónele care voru primi ofrandele, fie in bani, fie in producte, voru subscrie intr'o condica, séu voru da cuitantia de primire, care in urma se voru tramite comitetulu de la resiedintia Protoereulu.

Cu modululu acesta veduvelu si orfani ostasiloru nostri, cari au caditu in resbelu, pe langa pensiunile care voru putea se aiba de la statu si comune, voru primi si din partea bisericéi unu micu ajutoriu materialu.

Dar' pentru ca acestu ajutoriu se se póta efectua, preotii de tóte bisericile, in data dupa infintiarea cuthiiloru mai susu dise, trebue se invite prin predicile si convorbirile lor de a convinge pe parochieni despre necesitatea, importanti'a si folosulu ce 'lu potu aduce pe nesimite veduveloru si orfaniloru ostasiloru caduti in resbelu. Prelanga acestea, Biseric'a nóstra, credemu ca ar mai veni in ajutorulu familiiloru celoru caduti in resbelu si prin punerea la dispositiunea guvernulu a cateva Monastiri, pucinu séu nici de cumu populate, pentru formarea de orfanotrofiu si case de infirmi“.

(Requiem.) — „Gubernulu romanu, interpretu fidelu alu durerei, ce natiunea intréga a impartasitu, cu ocaziunea mortiei Majestatai Sale Regelui Italiei Vittore Emanuele, a luat intielegere cu Inaltu Prea Sfinti'a Sa Mitropolitulu Primat, ca se celebreze unu Requiemu, pentru odihn'a sufletulu ilustrulu bine-voitoriu alu Ro-maniei, Duminica viitóre, la orele 11 Diminétia, in santa Metropolitie“.

Pentru asistarea la acestu serviciu, tienu'a de rigóre va fi: fraculu, cravata alba si manusi negre. —

(Monitor.) Acést'a scire oficiala nu are trebuintia de nici-unu comentariu. Toleranti'a religioasa a moldavo-romaniloru descrisa cu multa cunoscentia de lucru prin ilustrulu istoriografu B. P. Hasdeu, se manifesta in casulu de facia spre surprinderea poporaloru civilisate.

Sciri bellice.

Operatiunile Romaniloru la Vidinu sunt in-coronate cu succesele cele mai bune. La 27 jan. afara de satulu Emirandan, fortificatu cu trei redute, au mai cuprinsu Romanii cu assaltu positiunile tur-

cesci Rupcea și Capitanovcea. Perderile au fost însemnate. Èr la 29 s'au apropiatu de Vidinu în departare de o puscatura. Turcii sunt alungati de toate părțile și inchisi completu în forțareția. Armat'a romana este comandata de generalulu Cernatu.

De altumentrea Monitorulu ofic. din Bucuresci publica în resumatu unu interesantu raportu despre operatiunile ulterioare a le armatei romanesci, căta a remasu în Bulgari'a dupa luarea Plevnei. Acelu raportu se întinde până la victori'a din 12/24 Ianuaru, în care romanii dupa lupta crancenă au luat pozițiunea Smirdan cu asaltu și au aflatu în ea și prin pregiuru preste 500 de turci morti, au luat 6 tunuri Krupp, mai multe sute de pusci Peabody, Martini și Snider, facundu și 250 captivi din trupele regulate numite Nizam; dara și romanii au perdutu 2 ofițeri și vreo 40 de soldati morti, 3 ofițeri și preste 100 soldati raniti.

În altu Nr. vomu reproduce raportulu întregu, pentru-că elu este de valoare istorica.

Înaintearea cea rapede a trupelor rusesci până la Adrianopole și de acolo spre Constantinopole nu lasase nici chiaru comandantiloru timpu de ajunsu că se coprinde bataliile fia și numai în telegrame, spre a le face cunoscute lumiei, era pre cătu aru fi avutu timpu, era stricate liniile telegrafice. Acumu inse aflamu următoarele sciri interesante despre bataliile întemplete înainte cu 10 zile și luarea Adrianopolei.

Kazanlik, 9/21 Ianuaru, 2 și jumetate ore dupa amiedi. — La 8/20 Ianuaru, unu puternicu detașamentu de infanterie cu artilerie a sositu la Adrianopole. Generalulu Skobelev II, spera a ajunge acolo la 9/21, seara, cu restulu trupelor avangardei armatei, întrebuintandu pentru transportulu loru lini'a drumului de feru. Este demnu de a remarca, ca cele două d'antau regimente cari au intratu în a doua Capitala a imperiului otomanu, purtau numele celor două Capitale ale noastre. Erau dragonii de Moscova și lancieri de St. Petruburgu.

Kazanlik, 10/22 Ianuaru. Dupa cumu v'amu telegrafiatu, lancieri de Petruburgu au descoperitu în noptea de 6/18 spre 7/19 Ianuaru, unu imensu convoiu de cara, escortatu de una colona de infanterie și de locuitori locali armati și îndreptandu-se din Khermanly spre Haskioi. La 7/19 Ianuaru, în diori de di, generalulu Skobelev II insarcina pe colonelulu Paniontine de a urmari acea colona. Ordinulu fu strictu executatu și despartimentulu nostru, compus dintr'unu regimentu de infanterie, unu batalionu de tiraliori cu două tunuri, dupa ce au întemplitu pe Turci la 12 kilometre de Khermanly, imprastia escorta care opuse, în timpu de două ore, una resistentia inversunata. Totu convoiulu, formatu din douăzeci mii cara, remase în mainile noastre. Perderea noastră este de patru ofițeri și 46 soldatii.

Din nefericire, mai multe mii de locuitori musulmani din împrejurimi de Philipopoli urmasera, dupa ordinulu lui Soleimanu pasia, colona mentionata. Acesti nenorociti, inghitati de frica, luasera fug'a, parasindu în carutie pe copiii loru. Cea mai mare parte din ceea ce posedau, a fostu jafuita de Bulgari în timpulu luptei. Jafulu nu s'a pututu opri, de cătu dupa ce a încetatu lupt'a. Copii au fostu luati de trupele noastre. S'au luat toate mesurile pentru a fi restituiti numeloru, cari începusera a veni a și cere pe copiii loru. Positiunea fugariloru otomani este teribila. În urm'a ordinaru lui Soleimanu pasia fugu din toate partile în prad'a unei panice teribile, distrugend locuintele loru, èr familiile caulte a scapa, perdiundu ast-felu avutulu loru pe drumu. Dece remaneau la locurile loru, puteau se continue a trai linistiti sub protectiunea autoritatiloru militare. Suntu profundu misicatu ca stralucitele noastre victorii duc dupa sine nenorociri teribile, ce nu puteamu preveni și nu potu indulgi de cătu cu imense greutati.

Kazanlik, 10/22 Ianuaru. Resultatele victoriei reportate de generalulu Gurko în bataliile de 3/15, 4/16 și 5/17 Ianuaru sub Philipopoli au fostu multu mai complete si mai stralucite de cătu cumu se crediuse anteiu. S'a constatatu ca generalulu Gurko a avutu a lupta, nu contra unei jumatati, dara în contra întregi armate a lui Suleimanu pasia, comandate de densulu și numerulu de la 80 la 90 tabore, adica 40000 omeni. Numai dupa lupt'a de la 5/17 Ianuaru s'a taiatu armat'a în două parti. O jumetate, comandata de Foad-pasia, dupa ce perduse în luptele de la 4/16 și 5/17, 46 tunuri, se retrase în noptea de 6/18 Ianuaru, spre munti, în directiunea Nachtsin și Dobrolutz. În midilocu acestei fugi desordonate, ea arunca în prapastii cari erau pe marginea drumului, restulu tunurilor sale în numeru de 12. Cea-lalta jumetate, aprupe 40 tabore, cu mai multu de 40 tunuri, comandata de Soleimanu pasia, luă fug'a, în aceeași nopte, printre munti, îndreptanduse prin Tikhtan, Kaladjard și Kümürdji spre Haskioi. Generalulu Gurko se grabi a reintari detașamentulu lui Skobelev I din brigada dragoniloru generalulu Krasnow și îl insarcina a urmari pe Soleimanu pasia, care, oprinduse în noptea de 6/18, la Tastala și în aceea de 7/19, la Kaladjalar, continua drumulu seu în diori și diu'a.

Mersulu colonei turcesci era regulatu ast-felu: la antegarda, infanteria urmata de 40 tunuri cari erau protegiate de 5 tabore formandu ariergarda. În diori de diu'a, la 7/19 Ianuaru, cavaleria generalulu Skobelev I, apropiindu-se de Kaladjalar, alu 30-lea de cozaci diari artileri'a lui Soleimanu și ataca cele 5 tabore care o apara, cu atata impetuositate, în cătu Turcii inspaimantati parasira toate cele 40 tunuri cari devenira prada cazaciloru. În acestu modu, armat'a lui Soleimanu pasia, perdù aprupe tota artileri'a sa. Noi amu luat

97 tunuri, impreuna și cu acelea ce s'au aruncatu în prapastii și cari s'au scosu de acolo. Dupa spus'a prizonieriloru, armat'a lui Soleimanu pasia nu mai posedea de cătu unu micu numeru de tunuri de munte. Partea armatei sale care luase fuga sub comand'a sa personala, trebuia sa treca printre detașamentulu lui Skobelev II la Haskioi, se se si caute scaparea în munti spre sudu. Afara de detașamentulu lui Skobelev II tota cavaleri'a gardei se afla actualmente la Haskioi. Ea a primitu ordinu a se duce la înteluirea resturiloru trupelor lui Suleimanu pasia și de a opri mersulu loru, spre a da generalulu Skobelev II timpulu de a sosi pentru a i ataca. Detașamentulu generalulu Kartzow a primitu asemenea ordinu de a se duce din Kirpan prin Koiadjid spre Haskioi.

Sciri diverse.

Sibiu, 14/26 Ianuaru 1878. (Unu actore român în societatea teatrala magiara). O trupa teatrala magiara, de câteva săptămâni este ingagiata aici în Sibiu și se produce în diferite reprezentatiuni în teatrulu cetatenescu, amusandu publiculu magiaru din locu, care se reprezenta mai vortosu din ampliatiuni numerosi, respective familiile loru. Afisiile teatrale, ce anuciara reprezentatiunea de astadi o comedia populara magiara, intitulata „A falu rozsza”, (alu carei subjectu este: „unu teneru refatiatu și excesivu se petulantu”) — me surprinsa vedindu între persoanele ingagate, — la primulu locu și în rolulu principale figurandu numele unui atare Mihálovits Pál, care fiindu-mi cunoscutu, me factu curiosu și interesatu a scirici, deca dupa acestu nume este într' adeveru și persóna mie cunoscuta.

Curendu mi aflaiu omulu, convenindu cu elu pe strada, și cunoscundu lu numai decatu me orientaiu, apoi ilu întrebaiu: „Dar DTa cumu ai ajunsu pe aici? Bine; scí de 2 ani dejã sum ingagiatu la societati teatrale magiare pentru desteritate vocala; m'am perfectionatu într'ata, cătu debutezu cu succesu în reprezentatiuni cu cantece, în opere; posedu și cunosciuti'a limbei magiare, încatu mi succedu toate rolurile si seceru aplausele publiculu. — Ce se facu, caulte se traiescu cumu potu, câci teatru, noi romanii din într'ega Monarchia și asia nu avemu; èr' eu prin ingagementulu meu la societati teatrale magiare si germane, folosescu ocașiunea de a me perfectiona în art'a Thaliei, spre care amu nespua predilectiune. — Va veni canduva timpulu, ca dóra se avemu și noi „Teatru propriu nationalu”. — Ce scí, bunu este D-dieu! — Doriam de multu și dorescu și acumu se trecu în Romani'a, și acolo se me ingagezu la o societate teatrala de ale connationaliloru mei; dar' nu-mi este permis, câci si astadi inca sum soldatu în reserva.

Terminandu astfelu, tenerulu actore român mi enarã mai departe cumu a debutatu pe scenele teatrale magiare în Budapesta, Aradu, Segedinu, Temisor'a, èr acumu a venitu aici dela Tergulu-Muresiului ingagindu pentru câteva reprezentatiuni. Elu este unu fiu de croitoriu român din Aradu, cu numele Petru Mihailoviciu, a studiatu gimnasiulu și din lips'a midilocelor materiale, nu potú continuã studiele; mai apoi fu primitu în conservatoriulu teatrulu nationalu magiaru din Budapesta, unde suscepú studiale artei; — de aici fu înrolatu la militia și invertinduse multu în cercuri sociale magiare, se factu placutu prin vócea-i sonorã și manier'a-i blãnda si solida.

Me întrebã densulu, că ore cercetãza și românii Sibieni teatrulu în care acuma se produce trup'a magiara? Ba dieu nu-lu cercetãza, pentruca nici fratii magiari cãti suntu în Sibiu, apoi totu asia nici cetatenii sasi nu cercetãza teatrulu candu se produce vre-o trupa de artisti din Romani'a, precumu fu buna óra de curendu aici trupa lui Petrescu din Craiova, care dede mai multe reprezentatii bine succese; dar' care numai de spectatori cetatenii romani fusera cercetate, fara ca se fie aflatu placerea, si vre-unulu dintre neromani magiari ori sasi, — afara de numai 1—2, a se interesã de teatrulu român; macaru ca toti sciu si pricepu bine limb'a romanãca, precandu cea magiara forte pucinu o pricepu și romanii si sasiu de aici, si ast'a e mai vortosu caus'a ca la reprezentatiile teatrale ale trupe magiare de astadi nu prea vedi vreunu cetatiansu român ori sasu, decatu numai publicu magiaru si magiaron, dar' si acesta forte neînsemnatu, încatu e mirare cumu se pôte sustine acesta trupa si cumu-si pôte acoperi spesele regiului din precariulu venit; fie inse treb'a loru acest'a!

Curiositate de a vedea pre romanulu nostru actore cumu se produce între colegii lui magiari pe scene si în rolulu seu atatu de espresu nationalu magiaru, me înduplecã se mergu și eu de astadata în teatru. Si ce se vedi! Tenerulu M . . . se infatisiã pe scena în costumulu nationalu magiaru si publiculu destulu de numerosu, indata la ivirea lui erupse în aplause frenetice de „eljen”; apoi jocandu rolulu cu precisiune și cantandu frumosu secerã aplause repetite, cari me îndreptatescu a presupune, că aplaudatul actore de nationalitate romanu la prim'a sa pasire pe scen'a teatrului din Sibiu a satisfacutu rolulu seu în reprezentatiunea piesei magiare, spre îndestulirea publiculu magiaru, caruia i lasu se-si pronuncia recensine meritata.

Recensineua cea mai buna si magulitória pentru dlu M. este îndestulirea publiculu manifestata prin aplausele și chiamarea lui de repetite ori pe scena.

Me bucuru din inima candu tenerii nostri romani se dedica artelor, fie macaru în ce limba si în sfereli ori societatile veri-carei nationalitati, fiindu-ca art'a este cledenodulu universulu omenimei fara deosebire de nationalitate!

Salutu pre dlu M. la ingagementulu seu și dorindui succesu îmbucuratori, nu voiú lipsi dela teatru, decate ori va avé rulu în reprezentatiunile ce se voru mai dá pe scena.

Curtius.

(Processulu de pressa) alu diuariulu „Sieb. D. Tageblatt” din Sibiu precumu s'a pertractatu în 29 crt. la tribunalulu regescu din locu înainte jurii-lu din Sibiu. Decursulu lui a fostu prea interesantu: de aceea revenim si noi la elu, dându-i aci esenti'a, de si numai în modu obiectivu. Dintre articlii incriminati unulu porta titulu: „Una gluma de carnevalu (Faschingsscherz) în universitate sasesca” publicatu în Nr. 1166 din 23/10 1877; er' celu-alaltu se cuprinde în „Revist'a politica” aparatu în Nr. 1169 din 26/10 1877. Directorulu numitulu diariu Dr. C. Wolff a scarmanatu aspru în articlulu primu ordinulu minister. din 5/10 1877 Nr. 39,980 sub cuvântu, că prin celu-a se dispune fora dreptu aspr'a averii proprie a universitatii sasesci. Numesce portarea perfectulu si a titularului-comite sasescu Fr. Wächter urmata facia de membrii „universitatii” pentru îndeplinirea ordinulu de care amu vorbitu: „brutalitate” și „presiune”. Ordinulu ministerialu dispune si autoriseza pe prefectulu Sibiului a emite asemnate aspr'a „cassei” nationali a universitatii sasesci fora considerarea bugetulu statoritu; a-si ridicã una solda pentru sine dela acea cassa; mai de parte i se dau multe alte drepturi aspr'a administratiunei averii proprii natiunei sasesci, care nici unu comite (comes saxonum) sasescu nu le-a avutu mai înainte vre-odata. Ordinulu ministerialu pretinde, că universitatea sasesca se primesca dispusetiunile enumerate că conlude ale sale si astu-feliu se se introduce în statutulu ei; adeca însa-si universitatea sasesca se-si enuncia sentinti'a de expropriare. Dintre 15 membrii ai universitatii (13 sasi și 2 romani) 12 au votatu contra emisului ministerialu. Èr 1 sasu și cei doi romani pentru. Culu privire la cei doi romani se dise în articulu amintitu: „Ore brutalitatea contra universitatii sasesci nu s'ar fi executatu si fara concursulu si aprobarea celor doi romani? ore nu era de prisosu, că se se face instrumente si se se întrebuinteze că atari în detrimentulu dreptatii? Noi credemu că acei domni prin procedur'a mentionata au facutu reu serviciu nationalitatii loru chiaru! Hodie mihi cras tibi.

Mai departe în articlulu mentionatu comitele titularu sasescu este numitu în locu de presedinte alu universitatii sasesci „arangeur unei glume necuvintiose”. În articlulu alu doilea incriminat, conlude minoritatii le botëza de: „executiune aspr'a universitatii sasesci”.

Pertractarea a duratu dela 8 ore a. am. panã la 2 1/2 dupa am. — Directorulu diuariulu Dr. C. Wolff a respunsu la întrebãrile puse de presied. tribun. de Schae dius cu multa istetime si talentu; asemene a fostu și vorbirea ce a tîenutu-o aparatoriulu seu avocatulu Arz v. Straussenburg, care a fostu totu în acea calitate si în processulu de pressa contra Negrutiu-lu nostru, redactorulu „Cartiloru sateanului romani” etc. — pentru articlulu cu totul nevinovat „catiele unguresci”. Jurulu în unanimitate a declarat pe direct. diuariulu Dr. C. Wolff si pe redactorulu suplente de atunci A. Meltzer de nevinovati.

(Prostitutiunea) în B-Pesta au ajunsu asiã departe, în catu consiliulu sanitariu s'a veditu silitu a face unu proiectu a nume, care la 17 Ianuaru s'a statoritu definitiv. Proiectulu acesta se va supune Ministeriulu pentru a se esmite ordinationile necesarie.

(Copii pusi în loteria.) S'a întemplat u de multu în Desiu, ca unu israelitu serantocu, tata la trei copii, se duse la rabbi, isi planse necasulu, si lu consultã, ce se începã cu copii. „Pune-i în loteria”, fu respunsulu. Ovreulu se duce a cas'a, isi vinde tota averea si numerariulu ilu pune în loteria pe numerii aniloru de etatea copiiloru. Si, ce se vedi, esu toti numerii aducundu-i unu castigu de 4000 fl. Elu binecuventa pe acela, care i-a impartasitu suatulu celu bunu. În urm'a acestei întemplari s'au adresatu si altii la rabbi cu asemene rogãri, ilu inse nu mai suatuesce pe nime temendu-se, ca seu va ruina loteri'a, seu, ca si ve pierde auctoritatea.

Prețurile cerealielor

și altoru obiecte de traie au fostu la
29/17 Ianuaru în Sibiu:

Grâu, dupa cualityti	1 hectolitru fl.	8.40—9.40
Grâu, amestecat	1 „ „	7.20—8.—
Secara	1 „ „	6.20—6.60
Papusiou	1 „ „	6.10—6.50
Ordiu	1 „ „	7.00
Ovesu	1 „ „	2.80—3.20
Cartofi	1 „ „	2.00—3.00
Mazare	1 „ „	15.00
Linte	1 „ „	20.00
Fasole	1 „ „	10.00
Lardu (slanina)	50 Kilogram „	36.00
Untura (unsore topita)	50 „ „	40.00
Carne de vita	1 „ „	—36
Oua 10 de	1 „ „	—50

Cursulu monetelor în val. austr.

Vienna, 31 Ianuaru.

Galbinii imperat. de aur	fl.	5.57 cr.
Moneta de 20 franci	„	9.44 1/2
Imperialu rusescu	„	9.60 „
Moneta germana de 20 marce	„	11.70 „
Sovereigns englesi	„	11.94 „
Lira turcesca	„	10.60 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	102.30 „

Cursuri de Bucuresci în Lei noi (franci).

27/15 Ianuaru.

Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%	l.	91.50 b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„	—
Obligatiune de imprumutu dominiãle din 1871 cu 8%	„	86.50 „
Creditu fonciariu (hipot.) rurale cu 7%	„	81.25 „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalu cu 7%	„	71.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„	82.— „
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	„	135.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„	— „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„	— „
Daci'a, Compania de asecur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„	200.— „
Romani'a. Compania de asecur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„	40.— „